

DATUM
2023-12-04
ERT DATUM
2023-09-14

DIARIENR
2023/138-4
ER BETECKNING
Ju2023/01830

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)

Statskontoret tar i detta remissvar inte ställning till valet av påföljd för unga, då det ligger utanför vårt kompetensområde. Statskontoret anser dock att regeringen bör beakta följande aspekter i den fortsatta beredningen av utredningens förslag:

- Det finns en risk för att kraven i barnkonventionen inte kan tillgodoses för målgruppen om reformen genomförs för snabbt.
- Kriminalvården bör kunna dra nytta av den kompetens och de resurser som finns inom Statens institutionsstyrelses (SiS) befintliga verksamhet för slutna ungdomsvård.
- Den renodling av SiS uppgifter som förslaget innebär kan vara gynnsam för verksamheten. Statskontoret tillstyrker därtill utredningens förslag om att förtydliga SiS instruktion, oavsett om övriga förslag i utredningen genomförs eller inte.
- Det råder brist på kunskap om effekter av olika påföljder liksom av resultat av olika behandlingsmetoder. En reform behöver därför följas upp systematiskt, både när det gäller verksamheten vid Kriminalvården, behandlingen och behandlingens resultat, i termer av exempelvis återfall i brottslighet.

Risker med ett för snabbt genomförande

Statskontoret konstaterar att det finns stora osäkerheter rörande Kriminalvårdens möjligheter att i praktiken etablera verksamheten och genomföra det nya uppdraget. Utredningen redovisar exempelvis inga fullständiga finansieringsförslag för reformen. Samtidigt pekar utredningen på att en förutsättning för att förslagen ska kunna genomföras är att tillräckliga resurser avsätts för att anpassa Kriminalvården för den nya uppgiften. Statskontoret har tidigare konstaterat att det finns vissa risker för regeringen att beakta i samband med

organisationsförändringar i staten.¹ Statskontoret vill i sammanhanget lyfta fram att olika problem i genomförandet (t.ex. när det gäller rekrytering, lokalförsörjning och finansiering) kan medföra att barn och unga kommer i kläm på ett sätt som strider mot barnkonventionen. Vi bedömer att risken är särskilt stor om Kriminalvården behöver genomföra reformen på kort tid. Vi anser därför att regeringen bör säkerställa att Kriminalvården kan garantera en rimlig kvalitet i verksamheten utifrån barnkonventionens krav, även om det innebär att genomförandet försenas något.

Kriminalvården bör dra nytta av SiS befintliga verksamhet

SiS har idag stora platsbehov för LVU-vården. Utredningen anser därför att myndigheten även framöver kan behöva använda de lokaler och den personal som idag arbetar med slutna ungdomsvård. Men utredningen presenterar inga fullständiga finansieringsförslag för sin reform. Samtidigt pekar utredningen på vikten av att det finns tillräckliga resurser för Kriminalvårdens nya verksamhet i genomförandet av reformen.

Statskontoret anser att det ur ett effektivitetsperspektiv är viktigt att staten drar nytta av de resurser som redan finns inom området. Därför bör Kriminalvården om möjligt dra nytta av de lokaler, den kompetens och den personal som idag arbetar med slutna ungdomsvård på SiS. Kriminalvården bör också dra lärdom av SiS erfarenheter och kunskaper av att bedriva skola vid ungdomshemmen. Statskontoret har tidigare konstaterat att skolan på SiS är en del av verksamheten som fungerar relativt väl.²

En renodling av SiS verksamhet kan vara bra

Statskontorets tidigare iakttagelser talar för att verksamheten på SiS kan förbättras om myndighetens uppdrag renodlas. Statskontoret har i tidigare rapporter konstaterat att SiS arbetar med att utveckla sin verksamhet, men att utmaningarna är många. Statskontoret har bland annat konstaterat att SiS har svårt att erbjuda vård till alla olika målgrupper som kommer till myndigheten. SiS har till exempel svårt att hantera svår psykiatrisk problematik (oftare hos flickor och kvinnor), samsjuklighet, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, grov kriminalitet och gängkriminalitet. Alla som kommer till SiS får inte en placering som är lämplig för dem. I stället händer det att målgrupper blandas på avdelningarna på ett sätt som försämrar förutsättningarna för att individerna ska utvecklas positivt. Flickorna som vårdas på SiS mår också sämre än pojkarna. Dessutom har uppföljningen av

¹ Statskontoret (2023), *När myndigheter ställer om – Erfarenheter av snabba omställningar*.

² Statskontoret (2022), *SiS vård av barn och unga enligt LVU – förutsättningar för en trygg och ändamålsenlig vård*.

verksamheten brister.³ En mindre och mer koncentrerad verksamhet bör öka förutsättningarna för SiS att hantera dessa utmaningar.

Statskontoret tillstyrker förslag om att förtydliga SiS instruktion

Statskontoret kan konstatera att även om ikraftträdandet påskyndas, så kommer SiS under flera år framöver att fortsätta ta emot barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård. I denna roll är det centralt att SiS grundläggande uppgifter är tydligt uttryckta i myndighetens instruktion. Instruktionen är myndighetens centrala styrdokument, där myndighetens huvudsakliga uppgifter ska framgå. Statskontoret tillstyrker därför förslaget om att förtydliga SiS instruktion, oavsett hur regeringen väljer att gå vidare med utredningens förslag.

Det saknas kunskap om effekter av olika påföljder och behandlingsmetoder

Att det idag saknas kunskap om effekter av olika behandlingsmetoder, liksom systematisk uppföljning av verksamheten vid SiS, innebär risker av olika slag. Ur ett effektivitetsperspektiv finns en risk för att myndigheten bedriver verksamhet som är ineffektiv eller som skulle kunna bedrivas på ett bättre sätt. För målgruppen barn och unga finns en risk att de inte får den hjälp och det stöd att återanpassas till samhället som de behöver. Statskontoret bedömer därför att det är viktigt att regeringen framöver prioriterar en systematisk uppföljning av verksamheten för målgruppen och dess resultat, bl.a. i termer av återfall i brottslighet.

³ Se Statskontoret (2022) *SiS vård av barn och unga enligt LVU – förutsättningar för en trygg och ändamålsenlig vård*, Statskontoret (2020) *Myndighetsanalys av Statens institutionsstyrelse*.